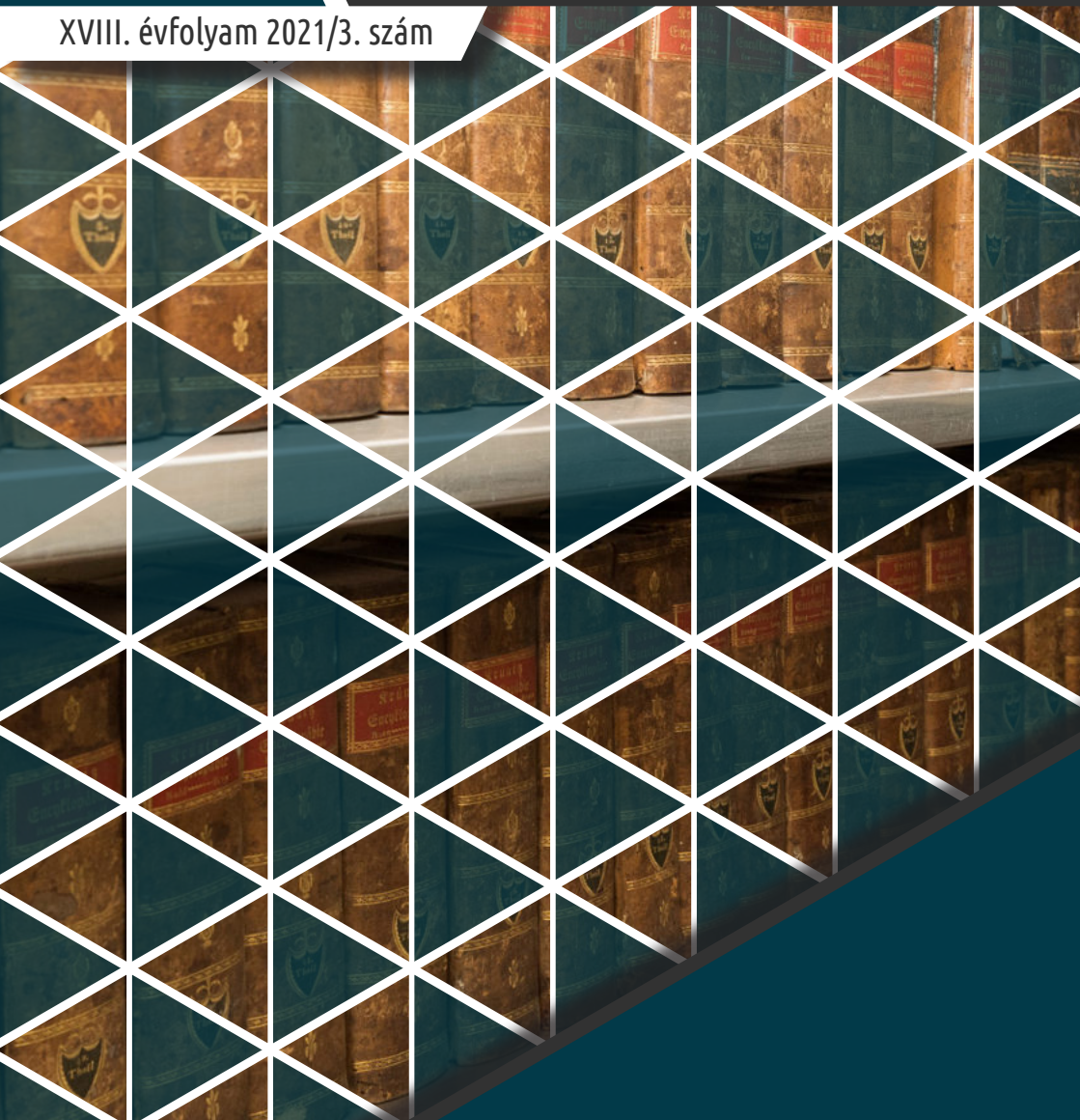

XVIII. évfolyam 2021/3. szám

Rendhagyónak tűnik talán a most közreadott Hírlevél, bár a lapjain olvasható írások könyvtáros kollégák, egyházi gyűjtemények munkatársainak tollából származnak, szorosabb értelemben mégsem a „könyvtártudomány” kérdéseit tárgyalják. Az elmúlt hónapok eseményei ismét új feladatokra hívtak: megmutatkozhattak azok a könyvtári, múzeumi, levéltári kincsek, amelyek a gyűjteményektől függetlenül zajló rendezvényeket gazdagították. [Múzeumok Éjszakája](#), a [Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus \(NEK\)](#) és az ezzel egy időben zajló [Ars Sacra Fesztivál](#) – ismerésre méltó kiállítások, tartalmas konferenciák, ötletes programok: mind-mind abban segítették a látogatókat, hogy az események forgatagában otthon érezhették magukat, élményekhez, ismeretekhez juthattak, s talán a tudás mellett valami olyasmit is magukkal vihettek, ami valahol „legbelül” szólította meg őket.

Török Beáta

Szerkesztői megjegyzés: Az EKE Hírlevélben az eddig kényszerűen tördelt linkek helyett számozott utalót „1” helyezettünk el a hivatkozásoknál, amelyre – a képekhez hasonlóan – rákattintva elérhetővé válik az adott weboldal. Gondoltunk azokra is, akik nyomtatva szeretnék olvasni a Hírlevelet, ezért a folyóirat végén összeállítottunk egy webográfiát, ez tartalmazza a teljes internetes hivatkozások listáját.

IMPRESSZUM

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető!

Lezárva: 2021. október 1.

Felélős kiadó: az Egyházi Könyvtárak Egyesülete elnöke

Kiadó: Egyházi Könyvtárak Egyesülete

Felélős szerkesztő: Török Beáta – tördelte: Tegzes Béla

Az Egyesülés székhelye: 1092 Budapest, Ráday utca 28.

A szerkesztőség címe: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

E-mail: biblio@sapientia.hu Telefon: 1-486-4421

Online kiadás: ISSN 2416-0229

TARTALOM

	HÍREK, BESZÁMOLÓK	
	Grócz Zita: „Vegyétek és egyétek ez az én testem...”	4
	Stemeply Irén: „Égből alászálló kenyér”	11
	Horváth Andrea: Több mint 600 mosolygó látogató	15
	Ásványi Ilona: A Barokk Pannonhalma program margójára	18
	Csorba Erzsébet: „Mert szerette a világot, kenyérszínbe rejtezett”	24
	Varga-Kohári Mária: Munkálatok a Váci Egyházmegyei Könyvtárban NEK-re hangolva	28
	H. Hubert Gabriella: Úrvacsora – eucharisztia	30
	Horváth Andrea: A teremtő módon újrafogalmazott világ	32
	RÖVIDHÍREK	
	Kiállítás és kiadvány a NEK tiszteletére	35
	A Spitzbergákra kerültek az OSZK digitális kincsei	36
	KI KICSODA AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAKBAN?	
	Bán Magdolna	39
	KITEKINTŐ	
	Díszmásolat a Pray-kódexről	45
	ÖRÖKZÖLD	
	Beszámoló a 34. Eucharisztikus Kongresszusról 1938-ból	49
	WEBOGRÁFIA	55

„VEGYÉTEK ÉS EGYÉTEK EZ AZ ÉN TESTEM...”

► GRÓCZ ZITA

Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár

Az Érseki Könyvtár 2019-ben nyílt időszaki tárlata a budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előkészületeihez kapcsolódott. A kiállított könyvtörténeti ritkaságok végigvezették a látogatót az Eucharisztia Ó- és Újszövetségi előképein, az utolsó vacsora, az alapítás történetén. A tematikus válogatásban kódexek, ősnymtatványok, több száz éves könyvészeti ritkaságok lapjain tártultak fel az Oltáriszentség tiszteletének, ábrázolásának különböző korszakai és gazdag szimbolikája.

Az Oltáriszentségnek mind az Ószövetségben, mind az Újszövetségben vannak előképei. Az Ószövetségben a manahullás csodája, Mózes vízfakasztása, a húsvéti bárány, Izsák feláldozása vagy Melkizedek fölajánlása. Az Újszövetségben a kánai menyegző, valamint a kenyérszaporítás csodái. Az Eucharisztia alapítása nagycsütörtökön,

Képek: magyarkurir.hu

az utolsó vacsorán történt. Az Oltáriszentség szentírási előképeit, a bibliai étkezés-sel kapcsolatos leírásokat, ábrázolásokat mutatjuk be a gyűjtemény 15-16. századi köteteiben.

Anton Koberger nürnbergi nyomdász 1483-ban adta ki [Biblia Germanicáját](#). A német nyelvű Biblia több mint száz fametszetet

tartalmaz, ezek között a húsvéti báránylakoma kézzel színezett metszete is megtalálható. Az ősnymotatvány képei nagy hatást gyakoroltak a későbbi bibliaillusztrátorokra. A 16. századi ún. antikva kötetek közül nevezetes kiadás ifj. Hans Holbein metszeteivel díszített kisméretű képes Biblia (Lyon, 1543.), amelyben a mannaszedés jelenete látható. Az Oltáriszentséggel hozható kapcsolatba az a gyakran ábrázolt bibliai jelenet, amikor Mózes vizet fakaszt a sziklából – a sziklából csobogó forrás Jézus vérért jelenti. Mózes vízfakasztását a Luther-Biblia 1545-ös kiadásában (Wittenberg, Hans Lufft) Lucas Cranach metszette fába.

A Biblia négy helyen írja le az Eucharisztia alapítását. A könyvtár régi könyv gyűjteményéből több kézzel írott középkori Biblia kódexet, valamint a könyvnyomtatás első évtizedeiből származó ősnymotatványt is megcsodálhatott a látogató. Többek között az egyik legértékesebb és legszebb 13. századi aranyozott iniciálékkal díszített nagyméretű pergamenkéziratot, mely Szent Pál leveleit tartalmazza Petrus Lombardus párizsi érsek híres kommentárjaival. A [Biblia latina](#) szintén számtalan aranyalapú, érdekes groteszk állatdíszítésű kis iniciálét tartalmaz. A kódexet záró ún. kolofon

szavai alapján János scriptor másolta Szent Lajos király idejében, Párizsban, valószínűleg 1250-ben. A könyvtár kódexgyűjteményének könyvfestészeti szempontból legkiemelkedőbb darabja a 15. századi *Psalterium*. A kódex liturgikus használatra készült, egyik díszes oldalán a Fájdalmas Krisztus S iniciáléba festett képe látható.

A párizsi óraskönyvet elsősorban az különbözteti meg a már előtte megjelent hasonló kiadványoktól, hogy nem kézzel írott kódex, hanem nyomtatott könyv (Párizs, 1510.). Ennek ellenére hasonlít a kódex-óraskönyvekhez, hisz lapjai nagyon finoman előkészített báránybőrből készültek, illetve kézzel színezett képek díszítik. E becses műkincs tehát annak az átmeneti korszaknak a terméke, amikor a kódexírás lassanként átadta helyét a könyvnyomtatásnak.

A Nürnbergi Krónika, vagy Schedel-krónika (*Liber Chronicarum*, Nürnberg: Anton Koberger, 1493.), a korai

könyvnyomdászat egyik leghíresebb, legpompásabb műve. A krónikában 1809 fametszet található, amelyeket Michael Wolgemut (Dürer mestere) és Wilhelm Pleydenwurff készített. Egyik metszetén az ószövetségi Melkizedeket ábrázolták, amint bort és ke-

nyeret visz Ábrahámnak. Melkizedek áldozata a keresztre feszítés, az utolsó vacsora és az Eucharisztia előképe. Az 1499-ben kiadott Olmützi missale (Nürnberg: Georg Stuchs) pergamen lapra nyomtatott aranyozott kánonképén angyalok gyűjtik kehelybe Krisztus véré. A kehely a Karoling-kor óta szerepel a keresztre feszítés mellett, mint az Oltáriszentség szimbóluma.

Az utolsó vacsora, az Eucharisztia alapításának ábrázolása a festők, fametszők egyik legkedvesebb, de egyúttal legnehezebb tárgya volt. 1521-ben Strassburgban jelent meg Jacobus de Voragine genovai érsek, hagiográfus *Der heiligen Leben neu getrukt.* („Arany legenda”– Szentek élete) című műve Urs Graf német festő és metsző illusztrációival, aki fametszet sorozatot készített Jézus életéről. Ebben a sorozatban találjuk az utolsó vacsora egyik rendhagyó ábrázolását is. Az Arany Legenda (*Legenda aurea sanctorum*) egy korábbi 1488-as nürnbergi kiadása is megtalálható a kiállításban. Ez a példány Anton Koberger nyomdájában készült és 262 színezett fametszetet tartalmaz.

A barokk festészetben az utolsó vacsora képei az Eucharisziára utalnak, ez az ábrázolásmód

a könyvművészetben is megjelenik. A rézmetszetekkel illusztrált kiadásokból számos szemet gyönyörködtető példány várja az érdeklődőket. Rómában 1674-ben jelent meg az *Imagines Veteris ac Novi Testamenti a Raphaela* című kötet, metszetei a Vatikáni Loggiákban található freskók után készültek. Az Ó- és Újszövetségi jelene- teket Raffaello tanítványai festették. A *Zu Erweckung der Andacht* (Augsburg, 1703.) című kötet illusztráció- it Johann Wilhelm Baur (1607-1640) a barokk kor egyik híres miniatúrafestője, rézmetszője készítette. Az 1712- ben Nürnbergben Christoph Weigel német rézmetsző ki- adásában megjelent *Bibliaalbum* 260 darab egész oldalas metszetet tartalmaz, érdekessége, hogy a metszeteket latin és német nyelvű képmagyarázó epigrammákkal nyomtatták. Johann Ulrich Kraus (1655-1719) német fes- tő, rézmetsző képeivel illusztrált példány a „Történelmi Képes Biblia” (*Historischer Bilder Bibel*, 1705.) az augsbur- gi rézmetsző művészet egyik kiemelkedő alkotása.

A régi magyar könyvek között regényes sorsú pél- dány a könyvtárunk gyűjteményében őrzött Rákóczi ereklye, a *Liliomkert* című imádságoskönyv. A kötetet Rákóczi egyik embere vitte magával Törökországba.

Az 1780-as években hazatérő száműzöttek Kollonich László érseknek ajándékozták a Rodostóban átkötött márványozott bőrkötésű könyvet. A könyvtábla belső oldalán egy beragasztott papíron Velics Ferenc leírja hosszú útját Rodostótól Kalocsáig. A Liliomkert mellett unicum példány Petrus Canisius 1649-ben Nagyszombatban latin és magyar nyelven megjelent katekizmusa is.

Az Euchrisztia teológiájára a latin egyházatyák közül jelentős hatása volt Milánói Szent Ambrusnak és Szent Ágostonnak. A bázeli Johann Amerbach (1440-1513) egyházatyák szövegeit adta ki egy sorozatban, ő volt az első, aki Szent Ágoston összes munkáját nyomtatásban megjelentette. A bázeli Amerbach nyomda gyönyörű tipográfiaiával készült ősnymtatványait most két példány képviseli (Augustinus: *Sermones de tempore*, 1495., Ambrosius: *Opera*, 1492.). Aquinói Szent Tamás az Eucharisziáról írott műveiben helytálló magyarázatokat adott a szentségről. A *Summa contra Gentiles*, (Strassburg, 1472.) kifejezetten nem hívőknek, pontosabban a nem hívőkkel foglalkozó, vitatkozó teológusok, prédikátorok támogatására készült.

Az Eucharisztia a kereszténység legcsodálatosabb, legtitkosabb s leggazdagabb kincse, mely kezdettől fogva megihlette a keresztény művészeteket. A kiállításban helyet kaptak a templomépítészetről, festészetről, ötvös-művészetéről szóló 17-18. századi művészeti albumok. Többek kö-

zött Andrea Pozzo olasz barokk festő, építész munkája a [Prospettiva de Pittori e Architetti](#). (Róma, 1700.) és Joachim Sandrart német festő, rézmetsző művészettörténeti forrásműve a [Teutsche Akademie der edlen Bau-, Bild- und Malereikünste](#) (Nürnberg, 1768.). Giovanni Giustino Ciampini olasz pap, történész [Vetera monumenta](#) című monumentális, két kötetben (Róma, 1690.) megjelent összefoglalása a korai keresztény templomok és bazilikák építészetét és díszítését, az épületek mozaikjait, festményeit írja le gazdagon illusztrálva. A kötet művészettörténeti értékén túl nagyon fontos forrás, mert az ábrázolások gyakran olyan épületeket, műveket mutatnak be, amelyek mára már elpusztultak. ►

„ÉGBŐL ALÁSZÁLLÓ KENYÉR”

Konferencia az Oltáriszentség tiszteletéről,
az OKGYK szervezésében Székesfehérváron

STEMEPLY IRÉN

Székesfehérvári Püspöki Könyvtár

Az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ **Égből alászálló kenyér** címmel rendezett konferenciát 2021. június 26-án a Székesfehérvári Szent István Hitoktatási és Művelődési Házban. A konferencia témája – a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra készülve – az Oltáriszentség tisztelete volt. Az eseményen Spányi Antal székesfehérvári megyés püspök és Varga Lajos segédpüspök, az OKGYK igazgatója köszöntötte a résztvevőket. A tudományos ülésen Barna Gábor néprajzkutató, a Szegedi Tudományegyetem professor emeritusa elnökölt.

A konferencia első előadását Varga Lajos tartotta **Dr. Pétery József váci püspök Eucharisztia tiszteletéről**. Pétery József lelkipásztori elképzelésének központjában a szentáldozás korai és gyakori előmozdítása, valamint az eucharisztia tiszteletének az elmélyítése állt.

Képek: szfvar.katolikus.hu

Ez tükröződik két, 1937-ben megjelenő munkájában, amelyet az 1938-as kongresszusra készülve írt: [Eucharisztikus gyermeknevelés és A gyermekek korai szentáldozása](#). A pápáság által „eucharisztikus gengszternek” is hívott Pétery a gyermekek mihamarabbi elsőáldozását sürgette. Péterynek nemcsak az írásai tükrözik az eucharisztia iránti tiszteletét, hanem két általa festetett kép is.

B. Kaskötő Marietta, a BTK-ZTI Magyar Zenetörténeti Osztályának fiatal kutatója [„Daloljatok az Úrnak!” – az 1938-as Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus fennmaradt zenei hangfelvételei a cecilianizmus magyarországi áramlatának tükrében](#) címmel tartott előadást. Kiemelte, hogy ez a nagyszabású ünnepség-sorozat lehetőséget teremtett az Országos Magyar Cecília Egyesületnek (OMCE), hogy az addig ellenállásba ütköző egyházzenei reformtörekvéseket véghezvigye. A korabeli egyházi vezetés pozitív hozzáállásával és támogatásával az OMCE megkapta a kongresszus zenei rendezési feladatát. A konferencia résztvevői részleteket hallhattak a kongresszus unikális hangfelvételeiből, amelyek eredetük

szerint három csoportba tartoztak: Patria-hangfelvételek, Makai István hangmérnök rádiófelvételei és a Radiola-lemezek.

Perger Gyula, a Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár etnográfusa [„Következtek azután a szürke hétköznapiak...”](#) című előadásában az 1938-as világkongresszus Győr egyházmegyes hozadékait vizsgálta ideológus szempontok és annak turisztikai hatásai alapján. A gazdag prezentációval ellátott

előadás során számos fotót láthattunk az egyházmegyei gyűjteményben fennmaradt emléktárgyakról.

Rákossy Anna művészettörténész **Egy különleges ötvösmű az Oltáriszentség szolgálatában: az 1938. évi Eucharisztikus Világkongresszus körmeneti Úrmutatója** című előadásában felhívta a figyelmet a magyarországi egyházművészet és ötvösség egyik kiemelkedő műtárgyára: a Megyer-Meyer Antal tervei alapján készült monstranciára, amelyet külön az 1938-as kongresszusra készítettek. Az előadó ismertette az ötvösmű keletkezésének hátterét, pontos leírást adott róla, bemutatta, használatának körülményeit, valamint felhívta a figyelmet egy különleges tulajdonságára: a nagyméretű monstrancia tartalmaz egy kiemelhető kis úrmutatót. A műtárgy belső részén a kongresszus jelmondata olvasható.

A négy előadást könyvbemutató követte: **Vándorlásunk társa lett. Az 1938. évi Eucharisztikus Világkongresszus Budapesten** (Esztergom-Budapest, 2020.) című kötetet Mózessy Gergely, a Székesfehérvári Egyházmegyei Gyűjtemény igazgatója, a könyv szerkesztője, illetve Hegedűs András mutatták be. A gazdag forrásanyaggal rendelkező, hat tanulmányt tartalmazó, igényes kiadvány a kongresszus rendezvényeit, előkészítő és szervező munkálatait, valamint utóhatását ismerteti. A kötet célja – többek között – új eredmények felmutatása volt, ezt olyannyira sikeresen vitte végbe, hogy az első kiadás a bemutató előtt elfogyott.

A konferencia első felében közvetlenül az 1938-as kongresszushoz kötődő előadásokat hallhattak a résztvevők, a második felében pedig meggyőződhetnek arról, hogy milyen mély történeti és kulturális gyökerei vannak az oltáriszentség tiszteletének. Kovács Kálmán, a Váci Egyházmegyei Gyűjtemény művészeti tanácsadója az **Ókeresztény oltárokról** adott elő, M. Tóth Ágnes művészettörténész **Az Oltáriszentség ábrázolásáról a késő középkori Magyar Királyság területén. A lipótszentmihályi Eucharisztia-oltárról.** Miklós Réka egyházzeneész pedig egy folyamatban lévő kutatásáról számolt be: Elmer Imre zentai kántor 1872-es kántorkönyvének oltáriszentség énekeiről. Az utolsó előadást Moys Gábor káplántól hallhatta a közönség **Varga Mihály, az „Örökimadás” című imakönyv szerzőjének szemináriumi kéziratairól.**

A nap végén Szelestei N. László: **Sélyei Nagy Ignác püspöksége. Tanulmányok és források** (Budapest, 2020.) című kötetét mutatta be Báthory Orsolya a Barokk Irodalom és Lelkiségi Csoport tudományos főmunkatársa. Sélyei Nagy Ignác az 1777-ben alapított Székesfehérvári Egyházmegye első, helyi származású püspöke, aki minden erejével azon volt, hogy nyájának jó pásztora legyen. A szerző nyolc tanulmányában azt vizsgálja, Sélyei hogyan alakította az új egyházmegye lelkiségét, intézkedéseinek mi lehet a forrásvidéke. Elsősorban azokat a lelkiségi műveket vizsgálta, amelyeket ő állított össze papjainak és híveinek.

Ez a konferencia, amely egyben szellemi felkészülés is volt az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra, felhívta a figyelmet arra, hogy milyen gazdag hagyománnyal veszi körül a vallásgyakorlat az oltáriszentséget. ►

BESZÁMOLÓ

TÖBB MINT 600 MOSOLYGÓ LÁTOGATÓ

HORVÁTH ANDREA

Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei
GYŰJTEMÉNYI TUDÓSÍTÓ

Aki ott járt, megtapasztalta, hogy az idei Múzeumok éjszakája több szempontból is különleges volt a [Pannonia Reformata Múzeumban](#). Az immár tizenkilencedik alkalommal megszervezett országos esemény idei címe [Fordulópont](#), a pandémia utáni újranyitás jegyében rendezte ezt a református kiállítóhely is.

„[Felülmúlta a várakozásainkat ez az este, ez tényleg fordulópont volt](#)” – mondta nagy örömmel a múzeum vezetője, ugyanis a 18 órakor kezdődő rendezvényre az első pillanattól folyamatosan érkeztek az érdeklődők. [Halászné Kapcsándi Szilvia](#) és csapata mindent megtett azért, hogy jól sikerüljön, tényleg fordulópont legyen a program. Az intézmény szeretne még inkább nyitni az érdeklődők, a családok felé, fontos missziónak tekintik a gyermekek és a felnőttek megszólítását is, ezért aztán valóban mindenki találhatott itt érdekességet az éjszaka során. A szervezők azon dolgoztak, hogy aki szeretne, ott lehessen ezen a különleges alkalmon. Épp ezért főként szabadtériek voltak a programok, így ott nem kellett védettségi igazolvány, csak a múzeumi térben, másrészt a kézműves foglalkozás kivételével ingyenes volt az este.

Az Ótemplom mögötti füves területen, az eperfa alatt állították fel a labirintust, amiben mindig sétált valaki az

est folyamán. **Füstös Gáborné** ötlete volt az interaktív labirintus, a leki séta. Kérdéseket olvasott és válaszokat fogalmazhatott meg a látogató, és nem csupán az útvesztőt járta be, hanem egy kicsit a belső világát is. Fordulópontok, elágazások, zsákutcák, s aztán a kiút. A labirintus célja az volt, hogy a látogatóknak segítsen letenni a terheket továbbá, hogy bejárhassanak egy felszabadító ösvényt.

„Nagyon izgalmas volt” – mesélte **Mészáros Teodóra**, aki kisfiával és férjével követte a labirintus útvesztőit. „A fiam az izgalmat, a kalandot látta benne, mi pedig meg-megálltunk a kérdéseknél, melyek gondolatébresztőek voltak, és szerintem magunkkal is visszük őket. A kérdések arra vonatkoztak, hogy mik a félelmeink, mi nyomaszt minket, amiket utána le is kellett írni. Számomra a türelem volt az, amit sugallt a labirintus, s ez valóban fontos.” Mészáros Teodóra szerint a Múzeumok éjszakájának varázsa egy- részt az éjszakában rejlik, hisz egyébként ilyenkor zárva

Képek:

pannoniareformata.hu

az intézmény, másrészt abban, hogy ez a program nem kötelező, a látogató azért választja, mert érdekli és örömmel megy a múzeumba – így szinte garantált a siker.

„Megihletett és elvarázsolt a hely” – mondta **Illés Csaba**, akinek gitárjátékát az Óterazon hallgathatta a közönség, egy pohár hűsítő mellett. A Bartók Béla AMI köztiszteltben álló, népszerű tanára most először zenélt a Pannónia Reformata Múzeum udvarán. „Tökéletes koncerthelyszín” – mondta. Repertoárjában a könnyűzene lírai klasszikusai szerepeltek. Sokan gratuláltak a művésztanárnak, és **Halászné Kapcsándi Szilviától** többen is kérték, hogy legyen folytatása a zenés estnek. A múzeumvezető a tőle megszokott mosolygós kedvességgel mondott igent.

Illés Csaba koncertje után aztán egy spontán szerveződött program is kerekedett az Ótemplomban. Ugyanis ellátogattak a múzeumba a kántorképzős fiatalok, akikkel közösen énekelhettek azok, akik beültek a padokba. „Felemelő érzés volt” – mondta a rögtönzött koncert kapcsán **Tompáné Szabó Edina**, aki hozzátette, hogy a program számára igazi lelki feltöltődést jelentett. Mindeközben folyamatosak voltak a tárlatvezetések, néha már-már szűknek bizonyult az egyiptomi kiállítás tere. Az udvaron az asztaloknál is sokan ültek le egyiptomi vagy épp népi kézműves foglalkozáshoz.

Halászné Kapcsándi Szilvia elmondta, hogy nagyon sok pozitív visszajelzést kaptak, sokan most először jártak a múzeumban, de ígérték, hogy visszatérnek még. ►

A BAROKK PANNONHALMA PROGRAM MARGÓJÁRA

A Pannonhalmi Főapátság barokk ebédlője
freskóinak „könyves háttere”

▶ ÁSVÁNYI ILONA

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

1. Bevezető és a nagy freskók

2021. augusztus 28-án és 29-én, valamint szeptember 18-án és 19-én olyan tereit is megnyitotta a látogatók előtt a Pannonhalmi Főapátság, melyek a nagyközönség számára év közben nem látogathatók. Ezek egyike a barokk refektórium. A program során az érdeklődők megtekinthették azokat a 18. században nyomtatott könyveket is, melyek a barokk ebédlő freskóit ihlették, illetve mintául szolgáltak ezeknek.

A barokk ebédlő Sajghó Benedek főapát idejében épült, [Martin Wittwer](#) karmelita szerzetes, rendi nevén Athanasius testvér (építész) és [David Antonio Fossati](#) (festő) tervei alapján.

Sajghó Benedek megválasztásakor rendtársai azt várták tőle, hogy erősítse meg a rend jogi és gazdasági helyzetét, restauráltassa és bővítse a monostort, újítsa meg a rendi közösséget. Ennek az egyáltalán nem könnyű elvárásnak a főapát, hosszú

kormányzása alatt eleget is tett, de – amint az várható is volt – törekvéseit, tevékenységét folyamatos konfrontációk kísérték a világi és egyházi hatalmasságokkal, sőt a rendtársaival is.

A főapát nagyon átgondolt tervet vázolt fel a festőnek: a Regulából és a Bibliából szóló jeleneteknek nemcsak a díszítés és gyönyörködtetés volt a célja, hanem a tanítás is.

A bejáratú ajtó fölött Szent Benedeket láthatjuk, aki csendre inti a látogatót, kezében a Regula, az első lapon kinyitva: ASCULTA O FILII! PRAECEPTA MAGISTRI (Hallgasd meg, ó, fiam a mester parancsait.)

Az ebédlő valamennyi nagy képe az étkezéssel kapcsolatos, de groteszk értelemben. A középső fő helyen álló képen Krisztust látjuk a kereszten, amikor epével itatják. Utána az a jelenet következik, amikor Jézust megkísérti a Sátán: ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek kenyérré változzanak. Aztán Dániel próféta az oroszlánok vermében, amint Habakuk próféta ételt visz neki – de az oroszlánokat látva felmerülhet bennünk az is, hogy va-

jon ki kit fal fel? Aztán Baltazár király lakomája, ahol megszenteltségtelenítették a templom kultikus tárgyait, edényeit, és a falon írás jelent meg: **mane, tekel, ufarszin** – megmértél és könnyűnek találtattál... és azon az éjjel megöletett a kaldeus király. A következő kép ismét egy lakoma,

Heródes király látható a képen és Salome, aki a táncáért jutalmul Keresztelő Szent János fejét kéri, és meg is kapja. Végül a bejárati ajtó melletti kép Szent Benedeket ábrázolja a vicovaro-i monostorban, amikor – a nagy szigor miatt – szerzetestársai meg akarják mérgezni.

A terem négy sarkában a négy evangélista alakját láthatjuk a szokásos attribútumokkal. A mennyezeti kép Szent István apoteózisát, megdicsőülését ábrázolja, amint felajánlja a koronát Szűz Máriának.

2. Az emblémák

A nagy freskók között úgynevezett emblémákat fedezhetünk fel. Ezeket a szimbolikus ábrázolásokat rövid, frappáns feliratokkal (mondásokkal) látták el. A műfaj a 17. század második és a 18. század első felében volt népszerű. A képeket és feliratokat erre a célra készült példatárakból, mintakönyvekből vették. Ezek egyike a jezsuita [Jacobus de Boschius Symbolographia sive de Arte Symbolica](#) (Augsburg, Dillingen) című, 1702-ben megjelent

kötete, melynek egy példányát megtalálhatjuk a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban. Az emblémáskönyvet [Karner Egyed](#) főapát vásárolta a kötet kiadása évében, mely tény arra utal, hogy a bencések nyitottak voltak minden újdonságra, ami teológia, művészetek témában megjelent.

[Boschius](#) 2000 emblémát gyűjtött össze kötetében, [Sajghó Benedek](#) ezek közül választotta ki azt a 13 képecskét és feliratot, mely mintául szolgált a pannonhalmi ebédlő emblémái megfestésekor. A műfaj szigorú előírásainak megfelelően az emblémákon tárgyak, növények és állatok láthatók, emberábrázolás nem, legfeljebb egy-egy testrész.

A 14. embléma szakít a hagyománnyal, és nem is található előképe a fenti kötetben. Ez az embléma a tékozló fiút ábrázolja.

A megrendelő főapát az emblémákat a következő gondolatkörök köré csoportosította: a kolostori fegyelem, a vezetés (a vezető és a vezettettek kötelességei), morális tanítás (önvizsgálatra ösztönzés).

1. Az antik tájban ferdén álló oszlopot ábrázoló kép felirata: CONCIDET OBLIOQVVM (Az elferdült ledől). 2. A gyeplőtől megszabadult vágatató ló felett a felirat: INCASSUM REPETES DATA FRAENA (Az eleresztett gyeplő után hiába kapkodszt). 3. A széttört dongájú, szétesett hordót ábrázoló kép felirata: LIBERTATE PERIT (A szabadság elveszejt). 4. Ennek ellentéte a kalitkába zárt madár: CLAUSTRUM ESSE SECURUM (A zárt hely – a klastrom – biztonságot ad). Az 5. képen egyenesen álló, felkarózott pálmafák láthatók, a felirat: UT COELO ASSURGANT (Hogy az ég felé nőjenek). 6. A ragyogó napot ábrázoló kép, mely a tóparti tájban egy napórát világít meg, felirata: FACIT ET SERVAT LEGES (Hozza és megtartja a törvényeket). 7. A V-alakban szálló darucsapat élén repülő vezérmadár a példaadásra utal: MONSTRA TOLERARE LABORES (Mutasd meg, hogy elviseled a fáradságot). 8. A sas kilöki a fészekből, repülésre kényszeríti a fiókáját: HAEC ODIT INERTES (Ez gyűlöli a tétleneket). 9. A patakon fegyelmezett sorban átúszó szarvasok ezt

sugallják: TUTUM ITER UNANIMIS (Az egyetértők útja biztos). 10. ARIS PARS PRIMA LABORUM (A munka első zsengeje az oltáré). 11. NON SIBI SED DOMINO (Nem magának, hanem az Úrnak). A 10-11. embléma mintegy összegzi az előzőket: a szerzetesi közösségi élet, az együtt munkálkodás az Istent dicsőíti. A tükröt ábrázoló embléma (12.) önvizsgálatra ösztönöz, arra, hogy levonva az erkölcsi tanulságot, a szerzetesek egyénileg is, és mint közösség megújítsák, jobbjátsák életüket: REDDO CVIQUE SVVM (Mindenkinek a sajátját adom vissza). A 13. egy különböző méretű és formájú kulcscsomót ábrázoló embléma, felirata: NON OMNIA POSSUMUS OMNES (Nem tudhatunk mindannyian mindent). Ez egyszerre megnyugtató, és ösztönző: ha ki-ki jól használja a talentumait, az egyes szerzetesek erős közösséget alkothatnak. A 14. embléma emberábrázolásával elűt a többitől, mintáját nem találjuk meg

Boschius könyvében. A tékozló fiút látjuk rajta a következő felirattal: PRODIGUS AD SILIQUAS (A tékozló borsóhéjra kényszerül). Ez az embléma is lelkiismeretvizsgálatra, alázatra, és aszkézisre ösztönzi a szemlélőt.

3. Egyházi és világi méltóságok

A nagy képek és emblémák fölött, a falakon körben a magyar és az egyetemes történelem azon egyházi (pápák) és világi (királyok) méltóságait ábrázolták, akiknek közük volt a bencés rendhez, illetve a jeles bencéseket: az első apátokat, jeles szerzeteseket. A portrékhöz egyféle „mintakönyvként” két kötet szolgált. A jezsuita [Hevenesi István](#) kötete, mely 1692-ben jelent meg először, Nagyszombatban, latinul és magyarul is. A latin kiadás címe: [Ungharicae sanctitais](#)

indica, a magyar kiadás címe: **Régi Magyar Szentség**. A másik kötet Nádasdy Ferenc **Mausoleum** című munkája, a magyar királyok arcképcsarnoka, mely Nürnbergben jelent meg először 1664-ben.

Az arcképcsarnokkal Sajghó főapát a bencés rend magyarországi történetére utal és a szerzet egyetemes jelentőségét kívánta felmutatni.

4. Kiket adott a bencés rend a világnak

Kiket adott a bencés rend a világnak? 1734-ig – ebben az évben készült el a terem – 4 császárt, 48 királyt, 52 pápát, 200 bíborost, 7000 érseket, 15000 püspököt és számtalan hitvallót és mártírt. Az adatok forrása **Arnold Wyon** (más helyen Wion, ill. Wlion) belga bencés történétíró **Lignum vitae. Ornamentum et decus Ecclesiae, in quinque libros divisum totius sanctae religionis Divi Benedicti initia** című, 1595-ben Velencében kiadott munkája, melynek egy példányát a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár is őrzi.

A kötetben olvasható bejegyzés szerint ez a példány egykor a bajorországi Wessobrunn bencés kolostoré volt. A szerző, művét II. Fülöpnek ajánlotta. A magyar bencések közül Adalbert, Gellért, Bonifác és Mór életrajzát tartalmazza a kötet.

A díszes ebédlő a bencés szerzetesek mindennapi étkezési helye. Az asztalnál seniorát rendben (a rendbe belépésük időrendje) ülnek. A déli és az esti étkezés alatt nincs beszélgetés, a szerzetesek szilenciumot tartanak, és a Regula előírása szerint az arra a hétre beosztott felolvasó olvas a Regulából, illetve valamely lelkiségi vagy profán, de a szerzetesek „gazdagítására” szolgáló műből. ►

BESZÁMOLÓ

„MERT SZERETTE A VILÁGOT, KENYÉRSZÍNBE REJTEZETT”

Kiállítás az egri Főegyházmegyei Könyvtárban kapcsolódva
az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszushoz

CSORBA ERZSÉBET

Főegyházmegyei Könyvtár, Eger

Mi az Eucharisztia? Miért olyan fontos? Mit lehet tudni róla? – Merülhetnek fel a kérdések laikusokban a Budapesten megrendezett 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus kapcsán.

Ezekre a kérdésekre kíséreltünk meg választ adni „Mert szerette a világot, kenyérszínbe rejtezett” című kiállításunkkal, ami az egri Főegyházmegyei Könyvtár Barokk termében, 2021. szeptember 6-án, az *Ars Sacra Fesztivál* keretében nyílt meg.

A Katolikus Egyház legnagyobb misztériumával, az *Eucharisziával* kapcsolatos tárlat az *Oltáriszentség* tiszteletének formáiba is bepillantást nyújt, elsősorban a Főegyházmegyei Könyvtár gyűjteményében található dokumentumokon keresztül.

A kiállítás első fele magáról az Oltáriszentségről szól. Az első vitrinben kiállított *Bibliák Lukács evangéliumánál* vannak kinyitva, az Utolsó vacsora történeténél, amikor Jézus megalapította az Eucharisztia szentségét. Köztük megtekinthetjük *Káldi György első teljes magyar nyelvű bibliafordítását* 1626-ból. 3 évvel később nyomtatták ki *Antonius Vitre francia* nyomdász műhelyében az itt kiállított polyglott Biblia első kötetét, melynek érdekessége,

hogy keleti nyelveken is olvashatjuk benne a Szentírás különböző részeit.

A második vitrinben teológiai művek láthatók. Aquinói Szent Tamás Summa Teológiájának 1698-as példánya mellett a Trienti Zsinat határozatainak gyűjteménye az Eucharisziával kapcsolatos dekrétumnál van nyitva. A zsinat teológiai jelentősége mellett a könyv kiállításában a könyvtárunk mennyezetét díszítő freskó is szerepet játszik, mely a Katolikus Egyház 19. egyetemes zsinatát ábrázolja. A vitrinben látható még Foglár György kanonok, címzetes püspök, az egri jogakadémia alapítójának egy teológiai műve, valamint Telek József hitszónok magyar nyelvű prédikációi az Oltáriszentségről.

A harmadik vitrin az Oltáriszentség Társulatokról emlékezik meg. 1757-ben alapította Barkóczy Ferenc püspök az Egri Főszékesegyház Legszentebb Oltáriszentség Társulatát, melynek tagjai közé meghívta a mélyen hívő magyar királynőt, Mária Teréziát és családját. Könyvtárunk egyik barokk gyöngyszeme a „Barkóczy-album”, ennek a társulatnak a tagnévsorát tartalmazza 1757-1803-ig, első hét lapja pergamen, rajtuk Barkóczy püspök, Mária Terézia, férje Lotharingiai Ferenc Károly és gyermekeik képei láthatóak, sajátkezű aláírásukkal és jelmondataikkal. A vitrinben láthatjuk még a társulat tagjai részére készített imakönyvet, mely egyben a társulat reguláját is tartalmazza. A Jászárokszállási Oltáriszentség Társulat társulati könyve (1778) könyvkötészeti remekmű, a borítón egyedülálló fémveretek, díszítések láthatók.

A negyedik vitrin az imakönyveké. 18. századi példányát állítottuk ki Pázmány Péter Imádságos könyvének és a Cantus Catholicinek – az első nyomtatott magyar nyelvű énekeskönyvnek. Nem maradhatott ki az Örökimádás

imakönyve, mely az Eucharisztia folyamatos imáadásához tartalmaz imákat, énekeket.

Az ötödik vitrinben néhány olyan szent művét figyelhetik meg, akik kiemelt tiszteletben részesítették az Eucharisziát. **Helftai Nagy Szent Gertrúd, Liguori Szent Alfonz és Eymard Szent Péter Julián** művei mellett találhatják a kiállítás legrégibbi darabját, egy ósnyomtatványt. A még erősen a kódexekre emlékeztető, **1481-ben megjelent könyv Clairvaux-i Szent Bernát prédikációit** tartalmazza.

A hatodik vitrint az Eucharisztikus csodáknak szenteltük. A **Transitus de hoc mundo** kezdetű bulla vezette be a katolikus egyházban az Oltáriszentség

ünnepét, vagyis az Úrnapját. **IV. Orbán pápa** egy eucharisztikus csoda hatására hozta meg döntését, melyet a kiállított bulláriumban el is olvashatnak. A középkori Magyarországon több Eucharisztikus csoda is történt, több településen is feljegyezték a Szent Vér kultuszát. Kiállításunkon megemlékezünk a **„Gyermek Krisztus köntöskéje”** legendában olvasható csodáról, a Budapest-Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia-templomban 2010-ben talált **Trónoló Madonna** freskó kapcsán. A vitrinben képeket láthatunk a **Bátai Szent Vér bazilikáról** is, mely az egykori Eucharisztikus csoda helyszínén épült fel 1939-ben, 400 évvel az eredeti zárándoktemplom és az ereklye megsemmisülése után, valamint az ott jelenleg megtalálható Szent Vér ereklyéről, mely 2017-ben került Bátára.

Ezúton is szeretném megköszönni **Osztie Zoltán** plébános úrnak és munkatársainak, valamint a **Bátai Szent Vér Bazilika munkatársának, Kóródi Anikónak** a vitrinben látható fényképek kiállításának engedélyezését és azok rendelkezésünkre bocsájtását.

A kiállítás utolsó három vitrinje a **Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusokról** szól. A hetedik vitrin az 1881-es, **Lille-i Első Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus** kiadványával kezdődik, mely kapcsán megemlékeztünk arról, hogy a kongresszusokat az **Émilie-Marie Tamisier** által szervezett Eucharisztikus zarándoklatok előzték meg. A vitrin érdekességei az 1912-es bécsi kongresszushoz kapcsolódó német és magyar nyelvű kiadványok, valamint a kongresszus kapcsán kiadott magyar feliratú szentkép.

A nyolcadik vitrin az **1938-as budapesti 34. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusnak** állít emléket. Könyvtárunk gyűjteményéből származó kiadványok mellett a kollégák és egy vendégünk családjainak személyes emléktárgyai, fényképek, üveg poharak, kitűző, kerámia plakett és ceruza tanúskodnak arról, mekkora jelentősége volt a kongresszusnak a közösség és az egyének számára is.

Az utolsó vitrin átalakulóban van, hiszen a szeptemberben lezajlott **52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszushoz** kapcsolódó dokumentumokat láthatnak itt vendégeink, de reméljük, hamarosan e felemelő eseménysorozat kapcsán megjelenő kiadványok és az ott készített fényképek is bekerülnek a kiállított tárgyak közé.

Kiállításunkat **2021. december 14-ig** tekinthetik meg a Barokk terem nyitvatartási idejében. ►

Fotó: Berán Dániel /
Heves Megyei Hírlap

MUNKÁLATOK A VÁCI EGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁRBAN NEK-RE HANGOLVA

VARGA-KOHÁRI MÁRIA

Váci Egyházmegyei Könyvtár

A katolikus gyűjtemények életben nem túlzás azt mondani, hogy az idei év – és főként a szeptember – az Eucharisztia ünneplésének jegyében telt. Hiszen Budapest másodszor adott otthont a [Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusnak](#), melyhez ki-kí a maga módján akár látványosan, akár „csendesen”, de igyekezett valamit hozzátenni. Vácott sem történt ez máshogy: a Váci Egyházmegyei Múzeum és Székesegyházi Kincstár [„Vár a Bárány asztala...”](#) címmel kamarakiállítást rendezett, ahol a Váci Egyházmegyei Könyvtár gyűjteményéből is több értékesség is a látogatók elé került. Kiállított dokumentumaink többségét a nemrégiben létrehozott [Liturgikus- és Imakönyv Tárunkból](#) válogattuk. A főként szertartáskönyveket magában foglaló különgyűjtemény egy része – a tavalyi évben az [EMMI](#) által könyvtárunknak megítélt állományvédelmi támogatásnak köszönhetően – konzerváló kezelést kapott [Fehrentheil Henriette](#) restaurátor szentendrei műhelyében. Így több kiadvány már megszépülve kerülhetett a kiállításra. Az Eucharisztikus Kongresszusra készülve a tár feldolgozása is megkezdődött, még nem értünk a munka végére, de katalógusunkban már közel 300 dokumentum bibliográfiai adatai elérhetők.

A [NEK](#) több kisebb intézményt, plébániát, települést is inspirált arra, hogy kisebb kiállítással bekapcsolódjon, ráhangolódjon az ünnepi hétre. Örömeinkre szolgál, hogy segíteni tudtunk kiadványkölcsonzéssel,

digitalizálással ezek megvalósításában Váctól egészen Kiskunmajsáig.

Szeptemberben könyvtárunk honlapját is megpróbáltuk olyan tartalmakkal frissíteni, melyek az Oltáriszentség tiszteléséhez kötődnek. Így az oldalra látogatók például galériánk ▶ képeit nézegetve kicsit betekintheznek a XX. század elején megrendezett Eucharisztikus Kongresszusok hangulatába. A felkészülés ideje alatt a témához több dokumentumot is digitalizáltunk. Sajnos a technikai áttálás csúszása miatt nem valósulhatott meg, hogy ezeket a tartalmakat katalógusunk új média modulja segítségével a NEK kezdetekor közzétegyük. Reméljük azonban, hogy hamarosan elérhetővé válhatnak olyan kiadványok, mint például az **Örökimádás** folyóirat, amelyet **Munka Margit** segítségével tettünk teljessé, a **Váci Oltáregyesület Évkönyvei** vagy szentképtárunkból és helytörténeti tárukból készített kisebb válogatások.

Visszatekintve a kongresszusra, elmondható, hogy sokakat megmozgatott, felpeszditett, megerősített... Így éltük meg a könyvtári munkánkban is: lendületet, bátorságot, inspirációt adott a feladatokhoz és azok folytatáshoz. ▶

„VÁR A BÁRÁNY ASZTALA”

Eucharisztikus kiállítás

2021. szeptember 4-12., 18., 19.

Nyitvatartás: 13:00-18:00

cím: 3000 Vác, Március 15. út 4. tel.: +36 27-319-404 e-mail: muzeum@vaciegyszazmegye.hu

„VÁR A BÁRÁNY ASZTALA”

Eucharisztikus kiállítás a Váci Egyházmegyei Gyűjteményben

2021. szeptember 4-12., 18., 19.

A 14. századtól egészen a 21. századig terjedő időszakból származó műtárgyakon keresztül mutatjuk be az Eucharisztia tiszteletét. Ötvöztárgyakat, festményeket, grafikákat, liturgikus textileket, éremgyűjteményeket, könyveket és az 1928-as Eucharisztikus Kongresszushoz kapcsolódó fényképeket, emlékeket tekinthetnek meg a látogatók.

nyitvatartás: 13:00-18:00

cím: 3000 Vác, Március 15. út 4.

A kiállítás látogatója ingyenes, 10 fő felvételre van korlátozva a látogatás idején. A belépés egykorlatos belépővel.

Tel.: 07-319-404 muzeum@vaciegyszazmegye.hu

Képek: könyvtár.
vaciegyszazmegye.hu

ÚRVACSORA – EUCHARISZTIA

Időszaki kiállítás az Evangélikus Országos Múzeumban

H. HUBERT GABRIELLA

Evangélikus Országos Gyűjtemény

Az Evangélikus Országos Gyűjtemény – Múzeum (Budapest, Deák tér 4.) új, időszaki kiállítása az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus hetében, szeptember 6-án nyílt meg. Az időpontok egybeesése nem véletlen, hiszen a [Szeretetnek eledele – A tápláléktól a valódi közösségig](#) című kiállítás témája az úrvacsora. Ahogy a kurátori bevezetés megfogalmazza: „Úrvacsora, szentáldozás, eucharisztia, communio – valamennyi kifejezés ugyanazt a szertartást jelenti, amely minden keresztyén életében központi szerepet tölt be. [...] Kiállításunk gerincét azok a zömmel a 18. század végén készült, magyar evangélikus templomokból, gyülekezeti házakból származó utolsó vacsora-ábrázolások képezik, amelyek nagy része most látható először nyilvános kiállításon. Az úrvacsora szertartása, és az erről szóló egyházi tanítás minden felekezet esetében arra az újszövetségi történetre vezethető vissza, amikor Jézus »azon az éjszakán, amikor elárulták« tanítványaival páska-vacsorán vett részt. Hogy az úrvacsora összetett jelentését minél teljesebben meg tudjuk ragadni, nemcsak evangélikus, hanem más keresztény felekezetekhez tartozó (római katolikus, görögkatolikus, református) és zsidó kegytárgyakat is kiállítottunk. Ezek időnként hasonló, máskor eltérő motívumai az úrvacsora más-más jelentésrétegeit helyezik a fókuszba. [...] Szeretnénk, ha ezen a kiállításon látogatóink is képletesen egy asztal köré tudnának gyűlni, hogy együtt

gondolkodhassunk el arról, mit jelent 2021-ben az úrvacsora megünneplése, hogyan válhat ma is a »szeretetnek eledelév«.

A kiállítás tárgyai a következő gondolati ívhez kapcsolódnak: Táplálék – Áldozatvállalás – Megtisztulás – Közösség. A kiállítás narratíváját mintegy hatvan műtárgy bemutatásán keresztül követhetjük végig.

Az EKE Hírlevél olvasóinak érdeklődését a kiállításon szereplő könyvtári dokumentumok is felkelthetik. A műtárgyak mellett a kiállítás koncepciójában néhány 16–17. századi könyv is helyet kapott. Ismeretlen szerző 1560 előtt keletkezett bűnvalló énekét (**Mindenható Úristen, mi, bűnös emberek**) Huszár Gál 1574-es graduál-énekeskönyve alapján mutatja be a kiállítás. A Valaki Krisztusnak vacsoráját veszed kezdetű úrvacsora-ének evangélikus és református változatát Bornemisza Péter 1582-es énekeskönyve és az egyik lőcsei kiadvány alapján olvashatjuk el. A szövegek közötti eltéréseket – digitális formában – az érintő képernyőn láthatjuk. Könyvtárunk két féltett kötete, az úrvacsorai prédikációk (Bornemisza Péter ún. Foliopostillája, Detrekő 1584.) és az agendák (Közgyónás, feloldozás, úrvacsora kiszolgáltatása, Somorja 1650.) világába vezetik be az érdeklődőket.

A kiállítás kurátorai: **dr. Harmati Béla László** (Evangélikus Országos Múzeum – múzeumvezető), **dr. Kertész Botond** (Evangélikus Országos Múzeum – tudományos főmunkatárs) és **Zászkaliczky Zsuzsanna** (Evangélikus Országos Gyűjtemény – közművelődési igazgatóhelyettes).

Köszönjük a testvérgyűjtemények együttműködő segítségét! A kiállítás **2022. január 30-ig** tart nyitva, ahol várjuk szeretettel a Kollégákat is!

A képen: Szeretetnek eledele – a türelmi rendelet allegóriája. Ismeretlen szerző 18. sz. végi olajfestménye

A TEREMTŐ MÓDON ÚJRAFOGALMAZOTT VILÁG

HORVÁTH ANDREA

Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei

GYŰJTEMÉNYI TUDÓSÍTÓ

Husztai Kinga, Ricarda Assman, Kovács Gabriella, Székely Annamária, Votin Dóra, Zoltai Bea. Hat művész, akik először, de reméljük, hogy nem utoljára állítanak ki a Pannonia Reformata Múzeumban.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer-többször egy bakonyszücsi művésztelep. Így kezdődik a mese, egy igaz mese egy varázslatos helyről, ahol jóbarátok és alkotni vágyó művészek találkoznak. Husztai Kinga családjaé a hely, ahol idén is jutott egy hét én- és alkotóidő a hat hölgy számára, akik kiszakadva a mindennapokból nemezben, textilben és képekben fogalmazták meg gondolataikat és érzéseiket. Három textilművész és három festőművész dolgozott reggeltől késő estig, hogy a saját nyelvükön meséljenek a világról. Azért volt rendező elv, mégpedig egyrészt az újrahasznosítás, a kollázs, a montázs alkalmazása és a Pannonia Reformata Múzeumba tervezett kiállítás címe: **Re-forma**.

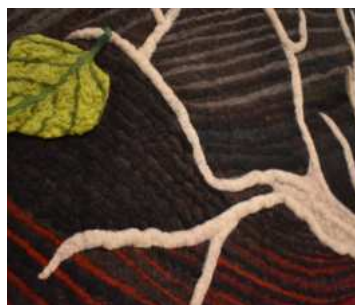

Husztai Kinga húsz éve foglalkozik nemezkészítéssel, légiés alkotásai egészen új arcát

mutatják meg az anyagnak. **Ricarda Assman** vallja, hogy a nemez az, ami segít megőrizni számára az egyensúlyt a mindennapok sűrűjében. **Kovács Gabriella** először szőtt, aztán őt is magával ragadta a nemezelés kimeríthetetlenül gazdag tárháza. **Székely Annamáriát** a tábor igazi kihívás elé állította, hisz festőművészként a kollázst miként alkalmazza, aztán a hely azonnal adta az ablakok témáját és ezen az úton haladva dolgozott. **Votin Dóra** vászonra, fára és hulladékfára dolgozik, ezúttal azonban régi divatmagazinokat felhasználva hozott létre képeket.

Zoltai Bea természet-elvű képeihez társulnak most azok a kollázsok, amit néhány francia nyelvű hírnap felhasználásával hozott létre natúr lenvászon felületen.

A hat művész között érezhető az összhang, ám természetesen mindegyikük másként fogalmazza meg műveiben a világot. Ám a rendező elvnek és igényes maximalizmusuknak köszönhetően egy rendkívül egységes tárlat várja a közönséget. A megnyitót az Ótemplomban tartották. **Halászné Kapcsándi Szilvia** köszöntőjét követően **Köntös László** gyűjteményi igazgató szólt a megjelentekhez – „A művészet az Istennek egy fantasztikus ajándéka arra, hogy teremő módon újrafogalmazzuk azt a világot, amit az Úr adott nekünk. Én erre a kiállításra úgy tekintek, mint az újrafogalmazás egy kitűnő kísérletére” – mondta. A tárlatot **Galambos Ádám** evangélikus

Képek: refdunantul.hu

teológus nyitotta meg, aki hangsúlyozta, hogy bár a vallás és a művészet eltávolodtak egymástól, mégis közük van egymáshoz. „A kollázsok és a montázsok hasonlóak a hitre találáshoz: ott is – mint a földre jutott mag-nak – a korábbi énnel el kell halnia ahhoz, hogy valami egészen új – és a művészethez hasonlóan reményünk szerint valóban jó és szép és igaz – kibontakozhasson” – mondta beszédében. A kiállítás megnyitóját követően közönségtalálkozóra várták az érdeklődőket.

A *Re-forma* című kiállítást az *Ars Sacra Fesztivál* keretében szervezték meg Pápán. Az idei mottó: „Minden forrásom belőled fakad...” (Zsoltárok 87,7). A tárlat ennek egyik gyönyörű bizonyítéka. ►

Kiállítás és kiadvány az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus tiszteletére

A Boldog Vladimir Ghika vértanú képzőművészeti alkotásaiból rendezett kiállítással, valamint az 1938-as kongresszus zenei anyagából és az akkor elhangzott rádiófelvételekből készült hangzó kiadvánnyal tiszteleg az OSZK a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előtt.

Boldog Vladimir Ghikát, akinek ereklyéje az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Missziós keresztjén is helyet kapott, és akit 2013-ban avatott boldoggá Ferenc pápa buzgó hite és vértanúsága miatt, ifjúkora óta foglalkoztatta a szegények, a betegek és a rászoruló sorsa. Kevesebben tudják azonban, hogy karitatív és missziós tevékenysége, valamint jogtudományi és teológiai végzettsége mellett írt verseket és színdarabot, továbbá értett a zenéhez és a képzőművészethez is. 1902-ben áttért a katolikus hitre, majd 1923-ban pappá szentelték. Képzőművészeti alkotásainak jelentős része a felszentelését megelőző időszakban született tollrajz, rézkarc, könyvillusztráció, ex libris, de készített kirigamikát is (az origami varicációja, amely a hajtogatás mellett a vágást is alkalmaz az alkotások létrehozásakor), játékonny célra.

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, a Bukaresti Római Katolikus Érsekség, a Budapesti Román Kulturális Intézet és az Országos Széchényi Könyvtár együttműködésében megvalósuló tárlat ezekből a munkákból válogat.

A tárlat kurátora: Orbán Anna Mária.¹ ►

¹ Forrás: oszk.hu

RÖVIDHÍREK

A SPITZBERGÁKRA KERÜLTEK AZ OSZK DIGITÁLIS KINCSEI

A Spitzbergákon őrzött trezorba kerültek az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) kiemelt értékű képviselő dokumentumainak különleges eljárással filmszalagra rögzített digitális másolatai.

A nemzeti bibliotéka együttműködő partnere, az Északi-sarki Világarchívum (Arctic World Archive, AWA) egyedülálló módon vállalja a digitális adatok hálózaton kívüli megőrzését a Föld legészakibb, ezer főnél népesebb városában, Longyearbyenben kiépített tárolójában.

A norvég Piql cég által előállított mikrofilmtekercecseket Sándorfi Eszter oslói magyar nagykövet, Rózsa Dávid, az OSZK főigazgatója és Gerencsér Judit, az OSZK általános főigazgató-helyettese helyezte el a trezorban 2021. szeptember 23-án.

Az AWA 2017. március 27-én kezdte meg működését a Spitzbergák (norvégul Svalbard)

legnagyobb szigetén, ahol a nemzetközi magbunker közelében, egy 1996-ban felhagyott szénbánya mélyén alakította ki a pótolhatatlan dokumentumok és műtárgyak digitális másolatait őrző trezort.

Az elmúlt években összesen huszonhat ország intézményei (többek között a Brazil és a Mexikói Nemzeti Levéltár, a Norvég Nemzeti Múzeum, a Vatikáni Apostoli Könyvtár, a Pisai Egyetem) és nemzetközi szervezetek (az Európai Űrügynökség és az UNICEF) helyezték itt el anyagaikat.

A **PiqI** a hagyományos nyersfilmszalag-gyártásból szerzett több évtizedes tapasztalatát ültette át a digitális információ- és adattárolás világába. Az alkalmazott technológia első lépéseként egy műanyag alapú filmtekercsre lézerrel „átmásolják” a digitális adatokat. A szalagot filmlaborban teszik időtállóvá, majd védőtokba helyezik, amely megvédi a mechanikai sérülésektől. A kedvezőtlen hőhatások kiküszöböléséről a bányát rejtő permafroszt (tartósan fagyott állapotú talaj) gondoskodik.

Az OSZK 2018 óta tartja számon együttműködő partnerei között

Az elhelyezési ceremónián Rune Bjerkestrand, a PiqI vezérigazgatója köszöntötte a személyesen vagy online jelen lévőket. Magyarország képviseletében Sándorfi Eszter oslói magyar nagykövet és Rózsa Dávid, az OSZK főigazgatója mondott rövid avatóbeszédet, kiemelve a válogatott dokumentumcsoport kultúrtörténeti jelentőségét.

a Piquet-t, s ezzel az első magyar közgyűjtemény, amely alkalmazza az új technológiát, egyszersmind az első hazai intézmény, amely elhelyezte dokumentumait az AWA-ban. Az átadott hat filmtekercsen megtalálhatók **Mátyás király** korvinái, **Széchenyi Ferenc** és Apponyi Sándor térképgyűjteményének válogatott darabjai (köztük a Lázár deák-féle, első magyar nyomtatott térkép), valamint a XX. század első harmadában készült grafikus pla-

kátok. A kiválasztott gyűjteményrészek hazai és nemzetközi szinten is páratlannak tekinthetők, és hűen tükrözik az OSZK állományának sokszínűségét.² ►

² Forrás: oszk.hu

KI KICSODA?

KI KICSODA AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAKBAN?

► BÁN MAGDOLNA ÁGNES

Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára és Levéltára

– Melyik könyvtárban dolgozol? Milyen számodra fontos jellemzőjét emelnéd ki?

Először is szeretném megköszönni a szerkesztőnek, hogy ebbe a rovatban engem választott következő bemutatkozóként. **Bán Magdolna Ágnes** vagyok, 48 éves és július elsején kezdtem meg a 23. évemet a Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára és Levéltárában. Nem is tudnék mást írni, mint hogy ez a legszerethetőbb könyvtártípus, hiszen feladatai sorába annyi minden belefér. Amikor idekerültem, a könyvtár az országban az egyetlen gyülekezeti fenntartott gyűjtemény volt, a református kollégiumi könyvtár hagyományaival. Jó érzés, hogy részese lehettem/lettem a sokadik virágzásának, egy hosszú csendes időszakot követően lettem itt munkatárs. Kecskemét város legrégebbi és első nyilvános könyvtára vagyunk, hiszen a presbitérium már 1907-ben engedélyezte a külső érdeklődők számára is a gyűjtemény látogatását.

Bán Magdolna Ágnes
kép: Facebook

– Mióta dolgozol itt? Hogyan kerültél ide?

– Gyakorlatilag a főiskola befejezése után Bajáról, a Magyarországi Németek Általános Művelődési Központjából – ahol iskolai könyvtárosként dolgoztam négy évet – kerültem Kecskemétre. Egy véletlennek

köszönhetem, hogy felajánlották ezt az akkor éppen üres státuszt. Édesapám ennek az egyházmegyének a lelkésze volt és Kecskemétről Varga László nagytisztelőtű úr éppen nálunk szolgált Dunapatajon. A beszélgetésben derült ki, hogy az államvizsgámra készülök, és felajánlott egy könyvtáros állást. Az akkori könyvtárvezető, Szabó Zsuzsanna lelkésznő mellett lettem könyvtáros. Hosszas tusakodás után – az idősebb generáció biztatására és a fiatalabb generáció lebeszélése mellett – végül is elfogadtam ezt a lehetőséget. Nem volt könnyű a kezdet: eleinte az internátusban, majd albérletben laktam, néhány hónap ittlét után az idősebbik bátyám súlyos beteg lett, de végülis egy-két hullámvölgy után, maradtam.

– Miért, hogyan lettél könyvtáros?

– Ez sem volt tudatos döntés, így alakult. Az érettségit követően tanítóképző főiskolára adtam be a jelentkezésemet, ahova szerencsére nem vettek fel. Utána egy két éves idegennyelvű titkárnőképző tanfolyamot végeztem el, aminek talán a számítógép ismeret és a vakon gépelés elsajátítása volt a haszna. Két évet dolgoztam még tanulás mellett a bajai hűtőházban, mint minőségbiztosítási adminisztrátor, amikor is egy baráti beszélgetésen a német iskola igazgatónője felajánlotta, hogyha vállalom a főiskolai felvételit, akkor felvesz iskolai könyvtárosnak. A felvételi vizsga sikerült, így a négyéves képzést levelező szakon végeztem, munka mellett. Már kecskeméti ittlétem alatt fogalmazódott meg bennem, hogy esetleg ezt a bizonyítványt ki lehetne egészíteni egy egyetemi végzettséggel, így Szegeden szereztem meg a régikönyves könyvtáros egyetemi diplomámat.

– **Miben áll a napi munkád? Milyen feladatokat látsz el?**

– Az egyházközség szervezeti struktúrájában a gyűjtemények a hivataligazgató alá tartoznak, így én középvezetőnek számítok. A könyvtár és levéltár mellett az egyházközség művészeti gyűjteményei is hozzám tartoznak. Ezen felül munkatársaimmal közösen szerkesztjük a gyülekezet hírmondóját, az Új Szőlőskertet, valamint a Bács-Kiskunsági Református Egyházmegye újságját az Emmaust. Ennek a két időszak kiadványnak vagyok a főszerkesztője, valamint egyre gyakrabban közreműködünk más kiadványok összeállításában, szerkesztésében, kivitelezésében. Ez jelentsen könyvet, évkönyvet, foglalkoztató füzetet óvodások számára, meghívót, igéskártyát. Négy munkatársam feladatleosztása, a munka koordinálása és a döntések sokaságának meghozása a napi feladatom. Szükség esetén a kiadványok megrendelésén, beszerzésén túl részt vállalom a kölcsönzésben, könyvek feldolgozásában, katalogizálásában. A legkevesebb időm sajnos a régi könyvek feldolgozására jut, a sok más teendő közé ezt sikerül legkevésbé beszorítanom. Rengeteg telefon, e-mail megválaszolása tartozik még a napi rutin közé. A könyvtár egy találkozási pont is az épületen belül. Sokan jönnek nemcsak könyvet válogatni, kölcsönözni, hanem velünk találkozni, beszélgetni. Három évvel ezelőtt – hosszas unszolásra – elfogadtam a megtisztelő felkérést: presbiteri tisztséget vállaltam a gyülekezetben. Hogy a gyűléseken ne csak hallgató legyek, hanem tevőlegesen is részt vegyek, a jegyzői feladatra is igent mondtam. Azt hiszem, jelenleg az ország legnagyobb létszámú presbitériuma a miénk, szinte minden hónapban tanácskozunk. Nehéz megfogalmazni, hogy ez milyen fantasztikus rám nézve, de „üres” időmben általában

jegyzőkönyvet szerkesztek és a tisztséggel járó feladatokat látom el. Január óta ezen felül az egyházmegye tanácsosa is vagyok, ami még több egyházi elfoglaltságot jelent a számomra.

– **Milyen kihívásokat tartogat a munkád?**

– Soha nem gondoltam és álmodoztam arról a pályám elején, hogy egyszer vezető leszek. Inkább gyakorlati-asnak mondom magam, nem a tudományos kutatás, a doktori cím megszerzése vagy még néhány diploma begyűjtése volt a célom. A rendet, a rendezettséget, az átláthatóságot szeretem magam körül. Az első pillanattól fogva mikor idekerültem ezt szorgalmaztam, mert voltak lemaradásai a gyűjteménynek. Eddig a cél az volt, hogy minél szélesebb körrel megismertessük ezt a gyűjteményt, minél több használót vonjunk be, rendezzük a sorainkat, tegyük egyenesbe a dolgokat. Most a hangsúly átkerült arra, hogy nyissunk kifelé, mutassuk meg magunkat a nagyvilágnak. Fokozatosan lépegetünk előre, de nagyon büszke vagyok, hogy sokoldalúak vagyunk, terhelhetőek vagyunk és a vezetőség nagyban számít ránk. A pandémia elősegítette, hogy többet tudtunk foglalkozni a szakmai munkával, így az állomány feldolgozottságát növelhetjük. Ez most a fő célom, hogy minél előbb feltárjuk a teljes állományt, így néhány éve elkezdődött az időszaki kiadványok leltározása, az elektronikus folyóiratkatalógus kiépítése. Sokszor már a saját bibliográfiai leírásainkat javítjuk, most már vonalkódot kapnak könyveink, a borító szkennelve is bekerül a leíráshoz, valamint annotációt is csatolunk hozzá, amiből a honlapon keresztül az olvasók tájékozódhatnak. Továbbá mi koordináljuk, dolgozzuk fel a két iskolai (általános iskola és gimnázium) és három

letési könyvtár (óvoda, nyugdíjasház, internátus) tartós könyvanyagát, folyóiratait. Az elektronikus katalógus személyi adatbázisát kezeljük, mi visszük fel az iskolákba érkező új tanulókat, vagy éppen töröljük az elmenőket. A honlap fejlesztése volt mostanában az egyik nagy előrelépés, illetve hamarosan elindulhat az elektronikus kutatás felülete is. Az elektronikus katalógusunkhoz egy levéltári modult is terveztünk, amelybe idén ősszel egy új funkció is beépült. A feldolgozott irathoz pdf formátumban kapcsolni tudjuk magát a teljes anyagot is, amely előbb utóbb a honlapon kereshetővé válik a kutatók számára. A kihívás pillanatnyilag számomra egy könyvszkenner beszerzése, amely segítené a digitalizáció felgyorsítását.

– Milyennek látod a mai magyar könyvtárügyet, benne az egyházi könyvtárak helyzetét?

Talán ez a legnehezebb és legkényesebb kérdés a számomra. Sokan tudják, hogy nyers, szókimondó vagyok, nem burkolom a véleményemet „díszes csomagolópapírba”. A kollégáim szerint az arcomról is jól lehet olvasni, hogy éppen miként vélekedek egy-egy dologról. A református szekció széthúzását, vagyis inkább az össze nem tartását sajnálatosnak tartom. Amikor lehetőséget kapok, hogy részt vegyek egy olyan továbbképzésen, vagy konferencián, ahol a szakma jeles közreműködői is jelen vannak, akkor rájövök, hogy mennyire le vagyunk maradva, és milyen messze vagyunk például egy egyetemi könyvtártól. Ha együtt vagyunk egyházi könyvtárosok, akkor már egy kicsit optimistább vagyok, hogyha nem is az élmezőnyben, de zárkózunk fel szép lassan. Személy szerint ez a gyűjtemény és én magam is sokat köszönhetek az egyesülésnek és benne a kollégáknak, a barátságoknak,

hogya megakadok valamiben és segítséget kérek, akkor mindig készségesek. Szeretem az egymástól tanulás lehetőségét, szeretek ellesni dolgokat, hogy aztán saját könyvtáramban próbáljam megvalósítani a megtapasztaltakat. Nagyra becsülöm azokat, akik önzetlenül tesznek az egyesülésért az egyházi könyvtárak érdekeinek képviseléséért.

– Milyen hobbid, szabadidős elfoglaltságaid vannak?

– „Hobbiként” vállaltam immár a második ciklusban, hogy a lakóhelyemen 168 lakás tulajdonosait képviselem elnökségi tagként. Ez is jelent elfoglaltságot, főleg rengeteg telefont és levelezést. Igyekszem a családtagjaimmal, barátaimmal tartani a kapcsolatot, ez fér még bele igazából az időmbe a munka után. Az olvasás, filmnézés, zenehallgatás mellett néhány éve a török sorozatok nagy rajongója lettem, így esténként kizárólag feliratozva nézem a kedvenc epizódjaimat.

– Mit jelent számodra az olvasás? Melyek a legfontosabb, meghatározó olvasmányélményeid?

Az idősebbik bátyám szeretettette meg velem 11-12 éves koromban az olvasást. Indiános könyvek voltak az elsők, majd nagy romantikus regények következtek. Most főleg krimi, skandináv krimi vagy könnyed regényeket választok, ha szeretnék kikapcsolódni. A kollégáim igyekeznek ajánlani a könyvtár újabb és újabb szerzeményeiből, így nem régen olvastam el a hatásukra Jeanine Cumminstől az [Amerika földje](#) című regényt, és ismerkedem Jeffrey Archer könyveivel. Nehéz választani kedvencet, de talán nagy hatással volt rám Nikosz Kazantzakis: [Akinék meg kell halnia](#), vagy John Knittel: [Via Mala](#) című regényei. ►

DÍSZMÁSOLAT A PRAY-KÓDEXRŐL

az OSZK-ban készült Magyarország Kormányának
ajándéka a Szentatya számára

Az első összefüggő magyar nyelvemlék, a **Halotti beszéd és könyörgés** szövegét is tartalmazó, a 12. század végén keletkezett **Pray-kódex** díszmásolatát készítették el az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) szakemberei Magyarország Kormányának ajándékaként az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra hazánkba látogató Ferenc pápa számára.

A felbecsülhetetlen értékű kézirategyüttest a pozsonyi káptalan adományozta az OSZK-nak 1813-ban, és Toldy Ferenc (1805–1875) irodalomtörténész nevezte el Pray György (1723–1801) jezsuita történészről, aki 1770-ben először adott hírt róla. A Pray-kódex a 12. századi magyarországi egyházi kultúra egyik legfontosabb dokumentuma. A latin nyelvű liturgikus kódexben a magyarországi használatra szerkesztett sacramentarium – azaz a miséző pap könyörgéseit tartalmazó szerkönyv – után egyes misén kívüli szertartások (esketés, a templom alapkövének letétele, temetés) szövegei következnek. A Halotti beszéd és könyörgés, legkorábbi összefüggő magyar nyelvű szövegemlékünk a temetési szertartás végén, annak függetlenségében olvasható, egy valamivel bővebb, latin nyelvű temetési beszéd kíséretében, a kódex 136. levelén.

A kódex – több más, szertartástani és egyházbiztos szöveg (például a Könyves Kálmán-kori esztergomi zsinati határozatok) mellett – egyetlen fennmaradt középkori évkönyvünket, az Annales Posonienseset is tartalmazza, amely a 997 és 1203 közötti magyar történelemre vonatkozó, sok

esetben csak innen ismeretes tudósítások forrása. Az államalapítás korának becses adatai közé tartozik többek között Géza fejedelem halálának, István király megkoronázásának és Gellért püspökké szentelésének évszáma.

A kódexben a hazai könyvfestészet salzburgi hatást mutató korai emlékeit, öt színezett tollrajzot is láthatunk, amelyek Krisztus kereszthalálát, sírba tételét, feltámadását és megdicsőülését jelenítik meg. A kézirat zene-történeti szempontból is fontos mint a középkori „magyar notáció” és a vonalrendszeres reformkottatírás hazai alkalmazásának egyik legkorábbi darabja.

A Pray-kódexet restaurátor-szakember jelenlétében és szigorú állományvédelmi előírások mellett a nemzeti könyvtár digitalizáló központjában fotózták végig. A digitális utómunkák során az eredeti kódex pergamenlapjain lévő látvány visszaadására törekedtek, minimalizálva az optikai torzítást. A díszmásolatot különleges papírra nyomtatták.

Mivel a Pray-kódex eredeti kötése nem maradt fenn, s a pergameníveken található nyomokból csak a fűzés módjára lehet következtetni, az OSZK 2017-ben Magyar Örökség díjjal kitüntetett műhelyében több évtizede folyó kötetstörténeti és készítechtechnikai kutatások eredményeire alapozva és a nemzetközi analógiákat figyelembe véve készült el a díszmásolat kötésének korhű terve, majd kivitelezése. A kötéshez felhasznált alapanyagok

kiválasztásánál a korabeli, kolostori kötéseknek megfelelő anyagokhoz nyúltak vissza a restaurátorok.

A díszmásolathoz magyar és spanyol nyelvű ismertetőszöveg is készült, amelyet – az egykorú írásképet tanulmányozva – könyvkötőmester rótt pergamenre, lúdtollal. Az ismertetőt dupla bőrbordára fűzték, majd a kódexmásolathoz kötötték, így egységet képez a kötetet alkotó ívekkel.

A könyvtestet nyolc milliméter vastag bükkfatáblák védik, amelyeket timsós cserzésű, színezetlen kecskebőr borít. A rézveretek és -csatok – a kötéshez hasonlóan – korabeli minták alapján, aprólékos munkával, kézi szerszámok segítségével készültek. A kötetet saját tervek alapján épített, fekete bőrrrel borított és bordó hernyóselyemmel bélelt dobozban helyezték el, amelyet a kódexet illusztráló egyik tollrajz – a feszület – szintén kézzel festett másolata díszít.

A mű megalkotásának több hónapos folyamatát az OSZK Történeti Fénykép- és Videótárának munkatársai kamerával kísérték végig. Ezekből a filmfelvételekből és a nemzeti könyvtár főigazgatójával, kutatóival, digitalizáló-, könyvkötő- és restaurátor-szakembereivel, valamint a felkért közreműködőkkel készült interjúk felhasználásával a Pray-kódexet és a Halotti beszéd és könyörgést részletesen és több szempontból bemutató dokumentumfilm készül. ►

Képek: oszk.hu;
blikk.hu

A díszmásolat elkészítésében közreműködő szakemberek

Digitalizálás: Bakos Magda, Habram Éva, Kepes Dorottya Borbála, Kiss Janka Judit, Ormosi András, T. Szabó Tünde
Restaurálás, könyvkötés: Balavánné Albert Edit, Balogh Ágnes, Baranyai Emőke, Benke Éva, Bornyi Anna Zsófia, Fodor Eszter, Horváth Diána, Koppán Orsolya, Molnár István, Novotny Ágnes, Tóth Zsuzsanna

Műszaki támogatás: Benke János

Nyomdai előkészítés: Schöck Gyula

Kodikológus szakértő: Madas Edit

Kézirattári szakfelügyelet: Janzsó Miklós

Fordítás: Sarbak Gábor (latin), Tőzsér Endre (spanyol)

Videódokumentáció: Ballagó Gergely, Dobos Viola, Hanák Luca, Lillin Beatrice, Szabó Krisztina

Műtárgyfotó: Horváth Dániel

Koordináció: Mészáros Tamás, Rózsa Dávid, Sudár Annamária

ÖRÖKZÖLD

Minden ünnep egyszer véget ér. Kimerül a szem, kábult lesz az agy, fáradt lesz a test. Más ünnepek jönnek, új benyomások, s az előbbi eltűnik a lélekből, kimosódik az emlékezetből. De az az ünnep, amelyet három felejthetetlen napon áténekelünk imádságos szívvel, dicsérő ajakkal, örökre lelkünkben él. A budapesti Eucharisztikus Kongresszus szívünkbe vésett három napja. Visszaidézzük tehát a csodás élményeket és két hetedikes tanulóink szemén és tollán keresztül meg is örökítjük intézetünk évlapjain...

Május 25-én hajnalban nem bújt elő a Nap. Hamiskás mosollyal nézett le a vigasztalan, sötét felhőkárpitok mögül városunkra, ahol itt is, ott is kis zarándokcsapatok széllel, álomúzó hideg esővel küzdve mentek az állomás felé. Tizenöt kocsiban indult Pécs város mindkét nembeli ifjúsága zarándokútra. Mi, ciszterci fiúk, vagy 80-an jó igazgató urunkkal és még nyolc tanárunkkal a szerelvény végén kaptunk helyet. Sívított a gőz, dohogott jó mozdonyunk, amikor, mint még nagyon sokszor a három nap alatt, felcsendült imaindulónk: „Győzelemről énekeljen ...”

Budapesten már a vén Nap sem bírta tovább türtőztetni kíváncsiságát. Vagy talán a jó Isten parancsolta így, de kibújt a felhők mögül. A budai ciszterci gimnázium tornaterme ugyancsak csodálkozott, amikor megpillantotta a 80 pécsi fiút, de a mi szép pécsi iskolánkhoz szokott szemünk is megakadt szállásunk pompás felszerelésén. Még a kényelmesek is megelégedve tapogatták a vadonatúj pokróctakarókat és a derékaljakat.

Ami pedig ezután következett, az már mind az annyiszor elképzelt álmoknak legnagyobb részéé, minden képzeletet felülmúló beteljesedése lett. Délután részt vettünk a megnyitó ünnepségen. Csodálatos az a rend és fegyelem, ahogyan a többszázazres tömeget elhelyezték. A városligeti tó medrében ült az ifjúság; a liget és Vajdahunyadvár gyönyörű panorámájában mégsem volt idő gyönyörködni; még egyszer valami utolsó sejtelmes várakozás bizsergett át a szíveken, azután megkondultak a harangok: kezdődik a **XXXIV. Eucharisztikus Kongresszus**. Szemünk előtt, a hídon vonult el a papság különböző színekben pompázó, végeleáthatatlan sora. A különböző nemzetiségű kispapok, szerzetesek, világi papok, kanonokok, apátok, püspökök és bíborosok mind idejöttek hozzánk, hogy imádkozzanak Krisztushoz a békéért, a népek megértéséért és – mint azt a legátus-bíboros szavai és a szentatya szózata is bizonyították – nem utolsósorban értünk is, magyarokért. Alig tudtunk azonban betelni a sok pompával,

már is felhangzott a pápai himnusz dallama, majd végig hallgattuk a pápai bullát, melyben a bíboros-legátus kapott küldetésére felhatalmazást. A megnyitó beszédek után meghiúsult és nagy lelkesedéssel hallgattuk Pacelli bíboros úr Őeminenciájának hazánkat éltető magyar szavait. Azután az utolsó tapsvihar elültével megkezdődött az elvonulás. Közben a Nap lenyugzó sugarai bearanyozták a Hősök-terét, rajta a mennyezete s ünnepi oltárt, a papság bíbor- és violaszínét, harangok zúgtak, szárnyalt az ének, és a harsonák ezüst szava hirdette: **Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.**

Csütörtökön reggel még szebb idő fogadott bennünket, mikor másfélórás utazás után kiértünk a ligetbe. „**A nap valósággal körülrajong benneteket örömeiben, hogy a százezernyi tiszta diáklelket láthatja**”, mondotta **Pusztai Sándor**, aki egész mise alatt a rádió keresztül velünk beszélt, imádkozott és tájékoztató bennünket. Költői szavainak áhítata megtermékenyítette a 150 ezer ifjú szívét, hogy méltóképpen egyesüljenek lélekben is az ünnepelt Krisztus Királlyal. Felemelő volt hallani, amint 150 ezer fiatal ajak közös imádsága és éneke – magukat Istennek ajánlása – szállott Istenhez. Még felemelőbb és valóban feledhetetlen percek következtek most. Mérhetetlen ezer lélek evett az Élet Kenyeréből és oltotta lelki szomját az Örök Forrásból. Aranyos frigysek-renyekben jött közénk az Úr, mi szívünkbe zártuk az Isten Bárányát és Ő eggyé lett velünk.

Szentmise után a főváros reggelivel vendégelt meg bennünket, reggeli után pedig csoportunk szétoszlott, hogy az esti gyülekezésig ki-kí maga csodálhassa meg fővárosunknak, a Duna ünneplőbe öltözött gyönyörű királynőjének szépségeit.

Este a kongresszus legpompásabb, külsőségeiben és bensőségében egyaránt legragyogóbb ünnepségén, a dunai hajókörmöneten való részvételre gyülekeztünk. Olyan felemelő, olyan csodálatos volt ez az ünnepség, amelyhez hasonlóban talán sohasem lesz részünk. Itt elfelejtettük a közel hatórás várakozás fáradságait, elfelejtettük a világot, egész lelkünk egybeforrott Krisztussal; itt talán még a hitetlenek is térdre borultak, hiszen Isten lehet csak az a Krisztus, akit 2000 év után is ilyen csodálatos diadallal ünnepelnek.

A hajókörmönet valóban a diadalmas Vezér seregszemléje volt. Már este ½ 7-kor elfoglaltuk helyünket a Dunaparton. Lassan leszállt az est. Ezernyi fáklya, milliónyi lámpa fénye reszketett az emberek szemén s az öreg Duna tükörcsöve. S a hidak aranyló íve összekötötte a százezreket. A Gellérthegy keresztlángoló neonsöve valami megnyugtató fényt lövelltek szerteszét. És jött a Király úszó mesevárban, aranytrónuson. Előtte, mögötte fénycsodák udvara, szolgálói. – Halálos csend volt. – A hajók ütemes dohogásába emberszívek dobbantak bele. A Szent István-gőzös orrán fényszórók csóvája vont földi glóriát sugárlegyezőből

a májusi égre. Szívbemarkoló volt, amikor a Király áldásra emelkedett. Az utcák porában kivétel nélkül földre omlott embertömegek. S amikor a pompás tűzkereszt felemelkedett a Gellérthegy ormán a tűzijáték után, szívünkbe dobbant az isteni szó: „E jelben győzni fogsz!”

Majdnem éjjel egy óra volt, mire hazaérkeztünk, hogy kipihenjük az egész napnak szívesen vállalt, de mégis nehéz fáradalmait. Másnap reggel gyönyörűséggel tekintettük meg szállásunk hatalmas épületét, csodálatos jártunk a pompát és előkelőséget sugárzó barokk folyósókon és nem győztünk betelni szállóhelyünk szépségeivel.

De végül elérkezett a visszautazás napja is. Pénteken, 27-én délelőtt még részt vettünk az ifjúsági nagygyűlésen, utolsó hitvallásunkon, délután azonban már ott állottunk a fel díszített, indulásra kész vonat előtt. Még egy utolsó pillantást vetettünk a feledhetetlen emlékek színhelye felé, azután a kongresszusi himnusz hangjai mellett megindult velünk a vonat, hogy vigyen ismét a megszokott, mindennapi munka medre felé. Pár óra múlva fáradt ajkak, de megújult szívek daloltak bele a robogó vonatkerekek ritmusába: „**Krisztus kenyér s bor színében Úr s Király a Föld felett!**”

A többi ünnepségen, az éjszakai szentségimádáson, a legátusi misén, a nagy körmenetben már csak lélekben, az éther hullámain keresztül tudtunk részt venni.

¹Forrás:

A Ciszterci Rend

Pécsi Nagy Lajos

Gimnáziumának

(IV.-VIII. oszt.

Reálgimnázium)

Értesítője az 1937-38.

iskolai évről

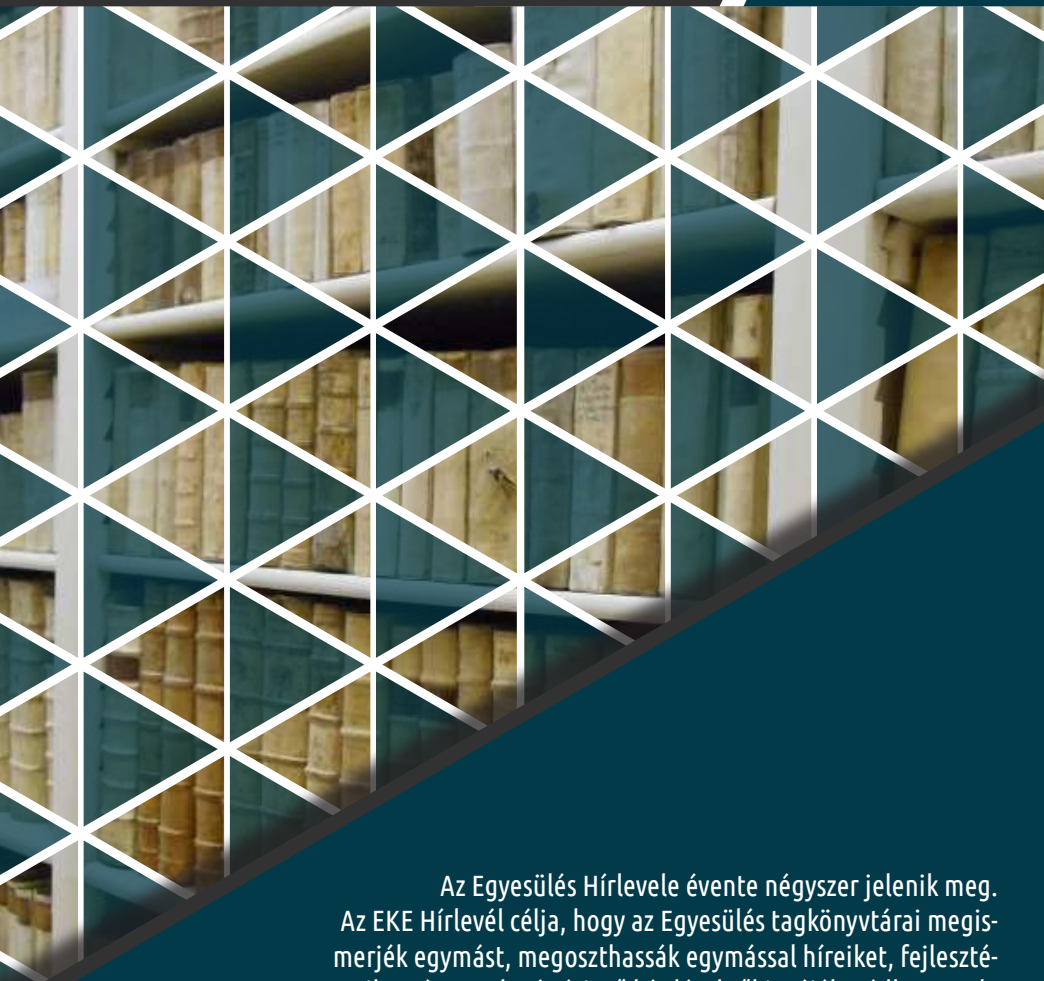
Azóta pedig, valahányszor lélekben újra átéljük azokat a szép napokat, mindig felcsillan bennünk a remény. Arra gondolunk megint, ami ott fent is annyiszor eszünkbe jutott, s amely gondolatban a Szentatya szózata még jobban megerősített: Lehetetlenség, hogy Isten elhagyja ezt a nemzetet, amely oly buzgón esett közbenjárásáért, oly ájtatosan térdelt előtte és nagy, fáradtságos, de odaadó munkával oly szépen tudta megrendezni Krisztus földi diadalútját.¹

1 ▶ <https://konyvtar.vaciegyszazmegye.hu/konyv/2/GALERIA.html>

2 ▶ <https://eom.lutheran.hu/node/1907>

Az Egyesülés Hírlevele évente négyszer jelenik meg. Az EKE Hírlevél célja, hogy az Egyesülés tagkönyvtárai megismerjék egymást, megoszthassák egymással híreiket, fejlesztéseiket, és a szakmát érintő kérdésekről is tájékozódhassanak. Az EKE Hírlevél további célja, hogy a nem egyházi könyvtárban dolgozó kollégák megismerjenek bennünket, életünket és szakmai munkánkat.